

KURYER LITEWSKI

W WILNIE DNIA 6, KWIETNIA V.S. 1812 ROKU.

z Petersburga d. 20 Marca. Ministrowi Woienemu, Jenerałowi Infanteryi *Barklay de-Tolli* Najmilszemu rozkazano bydź główno-komenderującym pierwszej zachodniej armii. Jenerałowie Infanteryi Hrabia *Goleniszczew Kotuzow* i Xiążę *Bagration*, Najmilszemu potwierdzeni w stopniu Główno-komenderujących armiami, pierwszy Dunajską, ostatni zachodnią drugą.

Dnia 17 Marca. W Pskowie, stosownie do rozkazu JEGO IMPERATORSKIEY MOSCI, formuje się rezerwa Gwardyi, do której naznaczają się Maiorowie pułków pieszych: *Kexholmskiego Mordwinow* i *Rylskiego Tichanow*; rezerwa ta składa się z sześciu równych części dla pułków: 1sza *Preobrażńskiego*, 2ga *Siemionowskiego*, 3cia *Iżmayłowskiego*, 4ta *Litewskiego*, 5ta *Strzelców* i 6ta *Finlandzkiego*. Dowodzić mają temi częściami, 3ma pierwszemi Maior *Mordwinow*, 3ma drugimi Maior *Tichanow*.

Dnia 19 Marca. Mianowani Naczelnikami po części Inżynierney, przy pierwszej zachodniej armii Jenerał *Leytnant Inżynierów Trazson*, przy armii drugiej zachodniej Jenerał Maior *Inżynierów Ferster*.

Naznaczeni Naczelnikami dywizyi pieszych: gtey komendant pułku *Kijowskiego Grenadyerskiego Jenerał Maior Inzow*, drugiej Szef pułku *Kamczackiego pieszego Jenerał Maior Tuczków* 2gi.

Naznaczeni Naczelnikiem dywizyi pieszej 5tey Jenerał Maior *Herzdorf*, komendantami Brygad: Szef 3go pułku strzelców Jenerał Maior *Nitus*, Uglickiego pieszego i 35 strzelców. Fligiel Adjutant JEGO IMPERATORSKIEY MOSCI Półkownik *Woieykw* 49go i 50go Pułków strzeleckich, z zatrzymaniem terazniejszego tytułu; Szefami komendant pułku pieszego *Ołoneckiego Półkownik Wtorow* do pułku pieszego *Ukraińskiego*; Półkownik pułku 18go strzelców *Durnowo* do pułku 29go strzelców.

Dnia 14 Marca. JEGO IMPERATORSKA MOSC oświadcza zupełne ukontentowanie swoje Naczelnikowi flotnych komend w Peterzburgu *Kontr-Admirałowi Murawjew* i *Komendantowi drugiej Brygady flotney Kapitanowi komandorowi Wyczeńskiemu* 2mu, za ich gorliwość szczególniejszą, staranność, pieczołowitość i niespracowaną czynność, okazaną w wywiczeniu ekwipażów okrętowych do służby liniowej.

Dnia 27 Marca. *Witebski* Gubernator cywilny Aktualny *Konsyliarz Stanu Sumarokow* naznaczony Gubernatorem cywilnym w *Nowogrodzie*.

Mianowani kawalerami orderu *S. Anny* drugiej klasy: *Konsyliarz Kolleski Dobrynin*, *Konsyliarz Kolleski Pawłow*, *Konsyliarz Nadworny Fleyszer*, Maior pułku *Alexandryjskiego Huzarów Baron Rozen*, *Rotmistrz pułku kawalergardów* i razem *Fligiel-Adiutant Suchtelen*, *Rotmistrze pułków Huzarskich*, *Elizabethgradzkiego Lisaniewicz*, *Alexandryjskiego Łukicz* i *Podporucznik po części kwatermistrzowskiej Howen*.

z *Nowocerkaska*, d. 27 lutego. W odległości na 18 wiorst od dawnego miasta *Starocerkask*, na lewym brzegu *Donu*, niedaleko osady *Sreteńskiej*, dają się postrzegać gruzy byłych niegdyś pieców i różnych glinianych naczyń. O pięć lokci w głąb, mieszkańcy okoliczni znajdują tam dawną *Rosyjską srebrną monetę*, kule ołowiane i różne kawałki żelazne sprzę-

tów domowych. W témże miejscu *Podpółkownik Mierzanow*, w bliskości tam mieszkający, znalazł srebrny *Rzymski medal*, wielkości terazniejszego złotego; na iedney stronie tego medalu jest popiersie *Cesarza Wespazyana*, z napisem: *Caesar Vespasianus*; a na stronie odwrotnej: wyobrażenie *Bogini pokoju*; z napisem: *Pont. max. tr. p. Cas. VI.* to jest: *Pontifex maximus tribunicia potestate Consul sextum (ab urbe condita 828)*. (Pocz. półn.)

z *Paryża*, dnia 20 Marca. *Król Westfalski* przybył przed kilką dniami do tutejszey stolicy.

Dnia 21 Marca. *Dzienniki* nasze ogłosiły wyrok *Kommissyi Woyskowej* wyznaczony do osądzenia *Kapitana okrętowego Saint-Cricq*, byłego *Kommandanta fregaty Cesarskiej la Clorinde*; *kapitana fregaty Ponée*, dawniey *kommandanta fregaty Cesarskiej la Néréide* i *porucznika okrętowego Defredot-Duplanty*, byłego *kommandanta fregaty Cesarskiej la Renommée*: *Kommissya* pomieniona czynności swoje rozpoczęła w *Paryżu* dnia 13 marca 1812, a po wysłuchaniu obrońców i odbytych *examinach*, wydała wyrok, w którym iednomyslnie uznała za niewinnego *P. Franciszka Ponée*, w poddaniu nieprzyjacielowi fregaty *la Néréide*, d. 26 maja 1811 i rozkazała, aby była mu powrócona szpada przez *Prezydenta Kommissyi*; również iednomyslnie niewinnym uznała *P. Defredot-Duplanty*, w poddaniu nieprzyjacielowi fregaty *la Renommée*, w nocę z dnia 20 na 21 maja 1811, i powróciła mu szpadę przez ręce *prezydenta*. A co się tycze *P. Jakuba Saint-Cricq*, rodem z *Escars*, departamentu *Pirynów niższych*, *kapitana okrętowego*, członka *Legii honorowey*, byłego *kommandanta fregaty Cesarskiej la Clorinde*, większością głosów, 6 przeciw 2, uznała winnym, za nieposłuszeństwo na rozkazy swego *kommandanta*, [w obliczu nieprzyjaciela, ogłosiła za niegodnego znajdowania się w służbie, równie za krok pomieniony, iako i zato, że nic nie przedsięwziął w powtórnym uderzeniu na fregatę *la Renommée*, i że przez fałszywy obrót, niedeterminacją i nierozsądek, naraził ją na wzięcie przez nieprzyjaciela. Nadto ieszcze *Kommissya* iednogłośnie osądziła go na trzyletnie więzienie, w miejscu przez *Rząd* wskazanem i odjęła mu zaszczyt członka *Legii honorowey*.

Mocą ustawy *Cesarskiej*, pod d. 9 b. m., osoby zaszczycone orderem *Hollenderskim Jedności*, iakiegokolwiek stopnia, przestaną go nosić od d. 1 kwietnia; a wszyscy, którzy zaszczytzeni będą przez *Cesarza* nowym orderem *Cesarskim Zjednoczenia*, zaczną go od tego dnia nosić. W *Hollandyi* porozdaje te ordery *Xiążę Arcy-Podskarbi Państwa Wielkorządca* departów *Hollenderskich*, &c. *Zaszczytzeni* tym orderem przeszła *W. Kanclerzowi* orderu rotę przysięgi wykonaną i podpisaną przez nich.

W skutku inney ustawy *Cesarskiej*, *gwardya narodowa* w *Dalmacyi* podzieloną będzie, na *gwardya czynną* i *odwodową*. Do tey należą ci, którzy teraz zechcą się opłacić. Reszta ustawy przepisuje *mündur* dla *gwardyi*.

Dalmacya tak teraz podzielona: *Powiat Zará* ma 4 kantony 19 okręgów, a 48,281 mieszkańców; *Powiat Sebenico*, 3 kantony, 20 okręgów, a 55,399 mieszka-

Powiat *Spalatro*, 5 kantonów, 27 okręgów, a 70,120 mieszk., Powiat *Lesina*, 3 kantony, 12 okręgów, a 31,815 mieszk., ogólna ludność *Dalmacyi* 219,480.

z *Amszterdamu* d. 22 *Marca*. Stosownie do dekretu Cesarskiego, podpisanego w pałacu *Elizeyjskim*, d. 9 *Marca*, formuje się 11ta loterya *Holenderska*, złożona z 40,000 biletów; 235,000 wygrywających, a 485 nagrodowych i dzieli się na 5 klas. Bilety niemogą byćz sprzedawane, tylko w departamentach *Holenderskich*.

Od granic *Illiryi*, d. 6 *marca*. Pisma Publiczne z *Tryestu* umieściły następujące szczegóły względem strzelania z harmat, słyszanego tam, przed niejakim czasem, z morza, w kierunku tego miasta. „D. 22 *Lutego* słyszeliśmy gromy bitwy morskiej wcale żwawey. Okręt francuzki liniowy, o 74 działach, *Rivoli*, wyszedł ostatniego czwartku z *Wenecyi*, z trzema brygami i innemi statkami mniejszemi, najpodobniej, że miał płynąć do *Korfu*; między *Piraną* i *Grau*; spotkał się z okrętem angielskim wojennym, o 64 działach i z jednym brygiem; przyszło do bitwy, której słyszeliśmy strzelanie ciągłe, od godziny 2 z północy, do godziny 8 ranney; okręt francuzki i trzy brygi mężnie i uporczywie się broniły; ale nakoniec musiały ustąpić przemagającej sile nieprzyjacielskiej; Angli cy bowiem mieli na zasadzie kilka okrętów, które przyspieszyły w chwilę bitwy. Okręt liniowy został wzięty, bryg jeden wyleciał na powietrze, dwa inne brygi i kilka mniejszych statków zawinęły tu koło wieczora. Nieprzyjaciel, odesławszy tu 156 żołnierzy morskich i maytków ranionych, d. 24 rano odplynął z zabranym okrętem. Wygranę tę powinien przypisać jedynie większości swej sily. (*Gaz. frankf.*)

z *Lauzanny* 17 *Marca*. Odebraliśmy radośną wiadomość w liście Przeora szpitalu góry *ś. Bernada*, że wiadomość o zapadnięciu 60 koni z ludźmi na tej górze, nie była rzetelną. (*Gaz. frankf.*)

z *Madrytu* d. 1 *Marca*. Przejęty został list *Henryka O'Donnel*, mianowanego członka nowej Regencyi *Kadyxkiej*; pisał z *Alikantu* do brata swego *Karola O'Donnel*, który się dostał w niewolę, w liczbie jeńców wojennych, przy zdobyciu *Walencyi*, razem z *Jenerałem Blake*. Z listu tego można się przekonywać, iak sami naczelnicy powstania hiszpańskiego mało mają ufności w środkach swoich i iak tracą nadzieję utrzymania zamysłów swoich. (*Gaz. Berlin.*)

z *Wiednia*, d. 18 *marca*. Ogłoszono tu ze strony rządu krajowego następujące pismo okolne. N. P. starając się zaradzić zawsze koniecznym potrzebom wierznych poddanych swoich, i przysposabiać zapasy artykułów żywności nieodbicie potrzebnych, raczył wyrokiem przez kancelaryą nadworną, d. 13 lutego wydanym, rozkazać, ażeby będący już zakaz wyprowadzenia wszelkich gatunków zboża był ponowionym i iak naysurowiej przestrzegany. Zważywszy iednakże, iż podług wypadku wszystkich doświadczeń, wolność handlu wewnętrznego do podwyższenia kultury i osiągnięcia prawdziwej i naturalnej ceny żywności istotnie się przykłada, uchwalił N. P., aby począwszy od dnia niniejszego obwieszczenia, wszelkie prawa ograniczające handel zbożowy, lub, kładące mu trudności za zniesione i nieskuteczne już więcej uważane i za takie ogłoszone były, z tym iedynie wyjątkiem: iż *Zydom* tak, iak i dawniej, handel zbożowy pod prawem karami iest zabroniony. Naywyższa ta uchwała nie ściga się wreszcie do żadnych porządków, po miejscowych targach będących, które są tylko prawidłem policyjnym, a które zatem i nadal, iak naysciśley zachowane byćz mają. W *Wiedniu* dnia 6 *marca* 1812. (*z Gazety Lwowskiej*)

Dnia 18 *marca*. Wyjazd Cesarza naszego do *Pragi* nastąpić ma dnia 22 b. m.

Arcy Xiążę *Palatyn*, który, iak wiadomo, zjechał do *Wiednia* dla pomówienia z *Monarchą* i na powrót już do *Presburga* odjechał, podać ma *Seymowi* węgierskiemu, w imieniu Cesarza i Króla, ważne propozycje.

Mówią, że po *Wielkieynocy* będą zwołane milicje krajowe, dla ćwiczenia się przez kilka tygodni w robieniu bronią.

Z *Presburga* dnia 20 *marca*. Dnia 16 b. m. odprawilo się 77me, a dnia 17go, 78me posiedzenie seymu węgierskiego w tutejszem mieście.

ze *Lwowa* dnia 8 *marca*. Przed kilką dniami przybył tu *Baron Trauttenberg*, *Feldmarszałek* *Leytnant* *Austryacki* i *Kawaler* *orderu* *wojskowego* *Maryi Tereussy*.

z *Kopenhagi*, 24 *marca*. *P. Knudsen* na nowo ofiarował 3,582 talarow na wsparcie współziomków swoich, którzy w bitwach rany odnieśli. Liczą niektórzy, iż od dnia 26 stycznia, roku przeszłego, reprezentacje teatralne, dawane na zysk w tak chwalebny cel, wyniosły 39,000 talarow.—Ogłoszono tu zakaz *Królewski* wynoszenia chleba za miasto, pod karą zabrania, wiawszy potrzebnego dla ludzi okrętowych w porcie lub stanowiskach i to na kilka dni.—Rozkazem królewskim 3 *marca* wszystkie wdowy uwolnione zostały od podatku tytułowego.—Odkryto fałszerzow biletów bankowych w *Chrystyanii*. Były to trzy osoby: są wszystkie poymane i osadzone w więzieniu; narzędzia ich, które były ukryte w lesie blizkim *Chrystyanii*, są w ręku sądu.—*Gazeta Wiborska* (w *Danii*) umieściła biografią młodey panienki, *Smith* zowiącey się, zmarłej w roku 25 życia, a znanej z przykładania się swego do umiętności, którym osoby płci iey nie zwykły się oddawać: wytlumaczyła bardzo pięknie z hebrajskiego xięgę *Pacyenta pańskiego* i *Pieśni Klopstocka* z ięzyka niemieckiego na oyczysty. Podług wiadomości historyczney o *Towarzystwie* wsparcia publicznego, w mieście naszym, wzięło ono swój początek w wieku 12tym, a 1542 potwierdzone przez *Chrystyaną* 3go; wszyscy zaś *Królowie* *Duńscy*, od tego czasu panujący, byli członkami iego.—*Król* potwierdził nowe *Towarzystwo*, którego celem iest wspomaganie ubogich, a szczególniej wdów w wieku podeszłym.—Teraz mamy zimną 8 stopni.—Na morzu i *Sundzie* wiele kry pędzi.—*P. Simezen* *Doktor* i *Kawaler* *orderu* *Duńskiego*, założył w *Rupen* plantacyą trzciny cukrowey. (*z Koresp. Hamb.*)

Dnia dwódziesiątego czwartego lutego odebrano w *Chrystiansand* niespodzianą wiadomość, że flotylla angielska, z trzech fregat i 4ch brygów złożona, ukazała się od zachodu tego miasta, o 3 mile od brzegów; okręt *Duński*, wzięty przez bryg angielski pod *Chrystiansand*, potrafił się wysliznąć z rąk nieprzyjaciela, który iednak zabrał część iego ładunku, przywoził też 6 maytków *Duńskich*, których bryg ten był zabrał.—Przed niejakim czasem, w domu iednym w *Naskow*, rozbijając komin, znaleziono 4 blachy miedziane sztychowane do topienia różnych gatunków szelągów *Duńskich*: złożono ie w gabinecie starożytności nowego *Muzeum*.—*Towarzystwo* pod tytułem *Dobra Norwegii*, w celu ulepszenia gatunków owiec i wełny, zakupiło wiele barandów hiszpańskich i sprowadziło ie do *Guldbrandsdalen*: iest to miejsce w całym królestwie naywygodniejsze do utrzymywania owiec. (*z Gazety Frankf.*)

z *Dusseldorf*, 15 *marca*. *Kommissya* budownicza czyni wszelkie przygotowania, około przyozdobienia tutejszey stolicy, stosownie do rozkazu Cesarskiego. *Port* nowy blizkim już iest ukończenia; zostanie on wiecznym pomnikiem przejazdu *Monarszego* przez tutejsze okolice. (*z Koresp. Hamb.*)

z *Kasselu* dnia 25 *marca*. *Król* nasz powrócił do tutejszey stolicy z *Paryża*, o godzinie pierwszej z południa. (*z Gaz. Berl.*)

z *Weimaru*, dnia 8 *marca*. Tęmi dniami przybył do *Erfurtu* Xiążę *Elchingen* (*Marszałek* *Ney*). Od dnia 13 t. m., iak już o tęp poprzedniczo uwiadomiono było, zaczął przechodzić przez państwa *Związku* *reńskiego* różne dywizye woysk; a nadto w naszym kraju stanie na kwaterach, przez czas niezamierzony, korpus 5000 ludzi mający, (w liczbie tęp 1600 kon-

nicy i oboz artyleryi) Czekamy tu Jenerała *Sebastiani* ze sztabem ieneralnym. Wozy i muły iuczone z bagażami Cesarza *Napoleona*, przeszły przez nasze miasto. Pogłoska, że Cesarzowa Francuzka będzie towarzyszyć małżonkowi swemu, a przez czas bawienia jego w *Warszawie* zostanie w *Dreznie*, ieszcze się nie potwierdziła. (z *Gazety Peterzburzkiej Rossyjskiej*.)

Od *Brzegów Menu*. 4 marca. Dnia 29 przeszłego miesiąca, przybyli z *Francyi* do *Frankfurtu nad Menem* półki francuzkie, 4 strzelców i 8 huzarów. (z *Gazety Peter. Ross.*)

z *Halli* dnia 20 marca. Spodziewamy się tu nie zadługo Króla westfalskiego, Pana naszego: część dworu inż przybyła.

z *Londynu* dnia 12 marca. Sądzą, że Lord *Sidmouth* (*Addington*) będzie Prezesem Rady Królewskiej, a Lord *Melville* na miéjscu P. *Jorck* Prezesem admiralicyi.

P. *Perceval* minister zapowiedział w Izbie niższej, iż za dni kilka wezwie izbę, aby się d. 13 kwietnia zebrała na posiedzenie, na którym P. *Grattam* wprowadzi rzecz o oswobodzeniu katolików irlandzkich.

Na sessyi teyże izby, d. 3 b. m. odrzucono wniosek o cofaniu uchwał gabinetowych, względem handlu z obcemi mocarstwami, a to większością 216 głosów przeciw 144. Przy tey okoliczności kanclerz skarbowy wystawił, iż cofnięcie tych uchwał stałoby się uzytecznym nieprzyjacielowi: boby miał gdzie zbywać plody swojej ziemi i rękodzielni; dochody jego celne, zniszczone przez te uchwały, podniosłyby się inareszcie, zyskałby wszelką sposobność sprowadzenia do swoich zbroiowni i warsztatów drzewa zdatnego na budowę okrętów; tudzież innych potrzebnych do tegorzeczy, których sprowadzenie teraz przychodzi mu z wielką trudnością i ogromnym kosztem

Regencya hiszpańska, podług doniesień dzienników naszych, rozwiązana została. Na jej miéjscu ma być ustanowiona Rada wykonawcza z pięciu członków, a mianowicie: z Xiążęcia *Infantado* sprawującego urząd posła przy dworze londyńskim, Hrabiego *de la Bisbal*, Admirala *Villa-Vivencio*, Gubernatora *Kadyxu*, Wice-Admirala *Mosquera* i P. *Ribas*. Junta *Kadyxska* Wice-Króla *Platy*, *Don-Élio*, odwołała. (z *Gazety Berlińskiej*.)

z *Monte-Video* (w *Ameryce południowej*) d. 27 listopada, 1811. *Elio* został odwołany przez Rząd hiszpański i ma płynąć do *Kadyxu*, na fregacie, która przybyła na rzekę *Plata*, wraz pod odjeżdżie *Emmelina*. Rozumiano, że ta fregata naładowana jest piastrami, do *Hiszpanii* wysyłającemi się i wraz wyszedł edykt zakazujący wywozu gotowizny. Kapitan *Haywood*, dowódzca okrętu *Néréus*, prosił o pozwolenie wywiezienia pewney ilości piastrow do *Anglii*, ale mu odmówiono.

Woyska *Buenos-Ayres* cofnęły się 15 t. m. do wsi *Saint-Joseph*; nasze posunęły się pod miasto *Las-Piedras*; portugalskie są teraz w *Maldonado*. (Dzień pań. fran.)

z *Buenos-Ayres*. (w *Ameryce południowej*) d. 23 listopada 1811. Rząd wykonawczy, złożony z 3ch członków, ma zastąpić Juntę *Buenos-Ayres*. Członkami tymi są *Felicyan Chielana*, *Emanuel Sarratea*, i Doktor *Jan-Jozef-Passo*, dawniey Sekretarz Junt. Sprawy publiczne kraiu są pod dyrekcją trzech Sekretarzów Stann, którzy nie mają prawa głosowania w przyjęciu środków, a mianują się przez Członków Rady wykonawzey, na których samych odpowiedzialność zostaje. *Don-Aries-de-Viana*, kapitan fregaty, jest naczelnikiem sztabu głównego w *Buenos-Ayres*. Jenerał *Belgrans* został mianowany półkownikiem regimentu patryotycznego na miéjscu prezydenta *Cornelio-Sauvedra*. Korpus ten jest główną siłą rewolucjonistów i było to przeciw życzeniu patryotów, że dowództwo oddane było prezydentowi, który teraz zajmuje się urządzeniem siły zbroynéy w *Peru*.

Gogéneche zupełnie został odcięty w stanowisku, które posunawszy się obrał w prowincyach dolnych *peruwiańskich*, podległych Wice-Rejowi w *Buenos-Ayres*. Nowe woysko, które się utworzyło we środku kraju i było wspierane przez usiłowania *Cocha-Rambinos*, zabrało rozwiniętą garstkę *Desaguadero*. Indyane dają posiłki rewolucjonistóm i zabili jednego z braci *Gogéneche*. Zapewniają, że położenie tego Jenerała jest bardzo niebezpieczne: co potwierdzają nie tylko doniesienia strony rewolucyney, ale też i listy od ich nieprzyjaciół. *Casletti* i *Balcarel* znajdują się teraz w *Buenos-Ayres*, gdzie mają usprawiedliwić się z obwinienia ich o bitwę stoczoną z woyskami *Lima*.

Ogłoszenie z *Ministryum Oświecenia*.

z *Petersburga*, d. 15 Marca. P. *Kirhoff*, Adjunkt IMPERATORSKIEY Akademii Nauk w *Petersburgu*, wynalazłszy sposób robienia cukru, z roślin mączystych, krochmal w sobie mających, złożył Ministrowi krajowego oświecenia, dla przedstawienia JEGO IMPERATORSKIEY MOSCI, próbę otrzymanego cukru, z wyświeceniem korzyści, iakie z wynalazku tego wyniknąć mogą, jeśli sposób ten powszechnie w kraiu znaiomym stanie się.

JEGO IMPERATORSKA MOSC, stosownie do przelożenia Ministra oświecenia, wyznaczył Kommissyą dla wyexaminowania tak samego sposobu postępowania, iako też, dla przekonania się o nieszkodliwości takowego cukru; a po otrzymaném zaświadczeniu Kommissyi, udarowawszy wynalazcę nagrodą, rozkazać raczył, sposób takowy ogłosić po całym państwie, z zapewnieniem nagrody dla tego, ktoby z otrzymanego, tym sposobem, cukru zrobił należycie rafinowany.

Dopelniając Naywyższego w tém rozkazu, Minister krajowego oświecenia, ogłaszając sposób wyprowadzania cukru, wynalezionuy przez Adjunkta *Kirhoffa*, w Imieniu JEGO IMPERATORSKIEY MOSCI objawia, iż, jeżeliby kto wynalazł sposób nayprostszy wyprowadzania pomienioného cukru z różnych krochmalów, robiących się z roślin, obficie w *Rossyi* znajdujących się, oraz obrócenia go w należycie rafinowany, któryby w słodyczy swéy zola zwyczajnému nieustępował, z opisaniem dokładném szczegółów postępowania, tudzież naczyń i narzędzi do tego użytych, wreście znaków prostych, o nadziei skutku zapewniających, iakie się w ciągu postępowania okażą, dla tego dana będzie nagroda 10,000 rubli assygnacyynych, z gabinetu MONARSZEGO. Do tego opisanja mają być przyłączone próby otrzymanego cukru, nie mniey nad 10 funtów, dla tego, żeby się mogły nad nim należyte zrobić doświadczenia, dla przyznania nagrody temu, czyy sposób okaże się naylepszym. Opisy i próby te mają być przesyłane do Ministra oświecenia.

Sposob otrzymywania cukru z różnych krochmalów, użyty przez Adjunkta *Kirhoffa*, jest następujący: We wszystkich, czynionych dotąd doświadczeniach, za pomocą kwasu siarczanego, wodą rozlanego, na różnych krochmalach, z pszenicy, gryki, żyta, z gatunku pszenicy, *triticum spelta*, zwaney, tudzież, bobu, grochu, lęczmienia i kartofli, otrzymywał on cukier, ale iedne z nich dały większą ilość, drugie mnieyszą. Naylepszym ze wszystkich krochmalów okazał się ten, który, rozpuszczony w wodzie wrzącej, daje nayprzezroczystszy rozczyn. Przymiot ten szczególniey właściwy jest krochmalowi z kartofli. Kwas siarczany, zmieszany z krochmalem, w ilościach bardzo różnych, po dostateczném gotowaniu daje cukier; czas na gotowanie potrzebny, miarkuje się podług ilości kwasu użytego. I tak: jeżeli, na 100 funtów krochmalu, użyje się 10 funtów mocnego kwasu siarczanego, rozwiezionego w 600 funtach wody; w tedy, czasu na gotowanie potrzeba 7 do 8 godzin; nim się krochmal w cukier zamieni; gotowanie trwać powinno 20 godzin, jeżeli, do 100 funtów krochmalu, przyda się 2 fun. kwasu rozwiezionego w 400 funtach wody;

24 i 26 godzin, jeżeli do 100 fun. krochmalu przyda się 1¹ fun. kwasu, rozlanego we 400 fun. wody. Złączone 100 funtów krochmalu z 1 funtem kwasu i 400 funtami wody, potrzebuje najmniej 36 do 40 godzin na gotowanie, nim krochmal w cukier się zamieni.

Ponieważ kwas siarczany, do wydobycia cukru potrzebny, powinien być wcale słaby, byłoby więc rzeczą bardzo pożyteczną, gdyby fabrykanci cukru w fabrykach swoich i ten kwas robili, gdyż, przez zgęszczenie jego na kwas skoncentrowany, stał się on trzecią częścią i więcej droższym. Zamiast naczyń ołowianych, używanych w rękodzielniach, mogłyby się użyć dla wyrabiania tego kwasu naczynia drewniane, wewnątrz lakierem, albo kitem powleczone.

Ponieważ dla robienia cukru nie potrzeba, żeby krochmal był suchy, gdyż on do tego przeznaczenia miesza się z wodą; przeto krochmal wilgotny, byłoby tylko dostatecznie był obmyty, a następnie i samego krochmalu robienie w fabrykach cukrowych, przyniosłoby niemałą korzyść dla ich właścicieli.

Z doświadczeń, dotąd czynionych, na wielkiej ilości, dało się postrzedz, że najlepszy stosunek kwasu do krochmalu jest: jeżeli 1 i pół funta mocnego kwasu siarczanego zmiesza się z 400 funtami wody i 100 funtów krochmalu i gotować będzie ta mieszanina przez 24 do 25 godzin. Zmieszanie wody z kwasem, rozpuszczenie krochmalu w tym roztworze i gotowanie samego roztworu, odbywa się następującym sposobem: do kotła miedzianego, dobrze pobielonego, bierze się 250 funtów wody, do której przydaje się 1 i pół funta mocnego kwasu siarczanego i gotuje się na ogniu, drzewem podniecany, aż do zawrzenia. Do tak wrzącego roztworu, coraz częściami wlewa się 100 funtów krochmalu, rozpuszczonego w 150 funtach wody i precedzonego na sito: w ciągu cedzenia, nastawicznie należy mieszać drewnianą łopatką, a ilość ma być około 8 funtów na raz; za każdym zaś razem, skoro roztwór wrzeć zaczyna, należy też samo powtarzać, aż wszystek krochmal nie wleje się do kotła. Mieszać póty należy, póki roztwór od wrzenia nie podejmie się i wrze równo, co nie trwa nad pół godziny. Wtedy kocioł przykrywa się nakrywką, która również dobrze ma być pobieloną i gotowanie trwać ma jeszcze przez 24 do 25 godzin. W czasie gotowania, za każdym razem, skoro 20 do 25 funtów wody przez parowanie ubędzie, takąż ilość wody wrzącej dolać należy. Po upłynieniu czasu, dla gotowania zamierzonego, do roztworu, mającego wtedy smak słodkokwaskowaty, sypie się proszek z węgla dostatecznie wypalonych i należycie utłuczonych i zostawie się przez dwie godziny bez gotowania, często jednak zawsze pomieszując, żeby proszek węglowy na dnie nie osiadał. Ilość tego proszku miarkuje się według większej lub mniejszej żółtości koloru roztworowego: zwyczajnie do ilości wyżej położonej krochmalu, bierze się 6 do 10 funtów proszku węglowego. Dla poznania, czy dosyć jego wzięto, precedza się pewna ilość roztworu przez bibułę i jeżeli roztwór wypływający nie ma żadnego koloru, wtedy proszku węglowego dodawać więcej nie należy. Potem, dla oddzielenia kwasu siarczanego od roztworu, kładzie

się do kotła, częściami potroszę, przy ustawicznem mieszanu, 3 funty kredy tłuczonej, wtedy roztwór wydaie ustawiczne sykanie. Kiedy się już kreda zupełnie włoży i kiedy roztwór przez pół godziny prawie, był pomieszany łopatką, w tedy się precedza przez worek ostrokończasty z grubego sukna, który wpzód ma być zmoczony w wodzie. Pozostałe w worku węgle i inne nierozpuszczające się cząstki, po precedzeniu roztworu słodkiego, nalewają się wodą zimną póty, póki wyciekający płyn nie będzie miał najmniejszej słodyczy. W precedzonym płynie pozostaie jeszcze część rozpuszczonej kredy, która, w powinnem nastąpić zgęstwieciu, przez ciepło swoje, nadaie cukrowi kolor ciemny. Dla tego należy przydać do roztworu pół łota mocnego kwasu siarczanego, rozpuszczonego w 4 funtach wody. Kwas ten oddziela się potem przez wsypanie iednego łota kredy tłuczonej, w ten czas kiedy ulęp cukrowy przybierze już pewną gęstość. Po czém roztwór słodki cały w płaskich pobielanych miedzicach, nie głębszych nad 4 cale, utrzymuje się w ciepłe 60 do 65 stopniów, podług *Reaumera*, dla wyparowania wody, i w ciepłe tego stopnia zostawie się, aż póki tak nie zgęstnieje, iak ulęp cukrowy, albo, póki nie okaże, podług *Aerometru P. Bome* na kwasy, gęstości 35 do 40 stopni. Dalej ulęp zostawie się, przez 10 do 12 godzin, w ciepłe nmiarkowanem; aż nie osiedzie na dnie gips, który się uformował z kredy i kwasu siarczanego; poczem należy pozlewać ulęp czysty z osadów. Potem postawić go w ciepłe 10 do 12 stopni *Reaumura*, w którym on 3go lub 4go dnia zaczyna się krystalizować, a nakoniec cały przejdzie do stanu stałego. W stanie tym kładzie się do płótna i wyciska się, dla oddzielenia ulępu, który się nie skrytalizował. Wyciśniony ulęp ma w sobie jeszcze cukier, który się dobywa przez parowanie ulępu na nowo, do pierwszego stopnia gęstości i jego krystalizacją. Cukier pozostały w płótnie, a od ulępu oddzielony przez wyciskanie, po roztarciu, ma postać białej cukrowy faryny i może się używać do potraw i napoiów. Ale cukier ten nabywa większej jeszcze białości, jeżeli rozpuszczony w 2 lub 3 częściami wody, będzie się gotował przez kwadrans, z małą ilością proszku węglowego i precedzony z małą wcale ilością kwasu siarczanego, znowu się wyparuie do gęstości ulępowi właściwej i skrytalizuje się, przez co nabiera dostatecznej białości. Ze 100 funtów krochmalu pszennego, otrzymuje się 115 funtów ulępu, a ilość ta po pierwszej krystalizacji i wyciśnieniu daie 65 funtów cukru suchego i 50 funtów ulępu.

Podpisano. *Alexy Hrabia Razumowski.*

Dentysta Ludwik Pechneia, synowiec byłego dentysty Cesarzkiego Cogniard, z którym praktykował swoją sztukę w St. Petersburgu, ma honor donieść Prześwientej Publiczności Wileńskiej, że powrócił tu z Mińska i że mieszka w domu Symsona, na ulicy Niemieckiej. Ktoby potrzebował jego pomocy, znajdzie od godziny 8mej do 11stej z rana; a od 3ciej do 5tej po obiedzie.

W Wilnie	Barometr	Termometr	Odmiany
dnia Marca	całe linie	stopnie	powietrza
2 z rana	27 5 6	— 3	pogodne
po południu	27 5 0	+ 3,5	
w wieczor	27 3 3	— 1	
3 z rana	27 5 6	— 2,5	pochmurne
po południu	27 6 3	+ 3,5	
w wieczor	27 6 2	+ 3	
4 z rana	27 5 7	+ 2	pochmurne
po południu	27 5 4	+ 5,5	
w wieczor	27 6 2	+ 2	
5 z rana	27 5 7	— 0,5	pochmurne
po południu	27 4 4	+ 2	
w wieczor	27 4 2	+ 1	

Cena Targowa Wileńska			
Od dnia 31 Marca do dnia 1 kwiet. rub: kop			
Kommissyyna	Beczka	Zyta surowego	10 —
		Pszeniczy	18 —
		Jęczmienia	8 —
		Gryki	8 —
		Owsa	9 50
		Grochu	8 —
		Faska Masła	5 —
		Funt słoniny wędzonej	— 15
		Funt mięsa wołowego	— 6
		Assygnacya 100 rubli	20 —
Dukat	2 95		